

4

Dış Dünya

Dış dünyaya ilişkin bilgimiz beş duyu yoluyla olur: Görme, işitme, dokunma, koku ve tad alma. Çoğumuz için görme duyusu anahtar rol oynar. Orada var olan dünyanın neye benzediğini veya nasıl olduğunu, onu görebildiğim için bilirim. Gördüğümün orada gerçekten de olup olmadığından emin değilsem, emin olmak için genellikle ona erişir ve dokunurum. Onu görebildiğim ve hatta istediğim takdirde ona dokunabildiğim, ve dahi tadına bakabildiğim için, çorbamda bir sinek olduğunu bilirim. Ama gördüğümü düşündüğüm şeyle fiilen önümde olan şey arasındaki tam ve gerçek ilişki nedir? Orada var olandan bir şekilde emin olabilir miyim? Acaba düş görüyor da olabilir miyim? Nesnelere, hiç kimse onları gözlemediği zaman da, var olmaya devam ederler mi? Dış dünyaya ilişkin dolaylı deneyimim şöyle ya da böyle olabilir mi? Bütün bunlar çevremizdekilerin bilgisini nasıl kazandığımızla ilgili sorulardır. Ve bu sorular bilgi teorisi veya epistemoloji diye bilinen felsefe dalının kapsamı içine girerler.

Bu bölümde, algı teorileri üzerinde yoğunlaşarak, bir dizi epistemolojik soruyu inceleyeceğiz.

Sağduyu Realizmi

Sağduyu realizmi felsefeye pek fazla bulaşmamış insanların büyük çoğunluğu tarafından benimsenen bir görüştür. O kendilerini beş duyu yoluyla bilebildiğimiz bir -evler, ağaçlar, arabalar, havuz balıkları, çay kaşıkları, futbol topları, insan bedenleri, felsefe kitapları benzeri- fizikî nesneler dünyasının gerçekten varolduğunu kabul eder. Bu fizikî nesnelere, onları algılıyor olalım ya da olmayalım, var olmaya devam ederler. Dahası, bu nesnelere az ya da çok bize göründükleri gibidirler; havuz balıkları gerçekten de kırmızı, futbol topları hakikaten yuvarlaktır. Bu, bizim duyu algısı organlarımız -gözlerimiz, kulaklarımız, dilimiz, derimiz, ve burnumuz- genelde güvenilir olduğu için, böyledir. Onlar bize orada fiilen var olanın gerçekçi bir resmini verirler.

Fakat, bütün bir hayatı sağduyu realizminin duyu algısıyla ilgili kabullerini sorgulamadan geçirmek pekâla mümkün olsa da, bilmemiz gerekir ki, bu hiçbir şekilde tatmin edici bir görüş değildir. Sağduyu realizmi duyuların güvenilirliğiyle ilgili septik argümanlara pek karşı koyamaz. Biz burada, daha ayrıntılı ve karmaşık dört algı teorisini, yani sırasıyla temsilî realizmi, idealizmi, fenomenalizmi ve nedensel realizmi incelemeye geçmeden önce, sağduyu realizminin altını kazır gibi görünen septik argümanları ele alacağız.

Duyuların Sağladığı Veri ya da Delillerle İlgili Kuşkuculuk

Kuşkuculuk bizim bir şeyi kesin olarak asla bilemeyeceğimiz, dünyayla ilgili en temel inançlarımızdan bile şüphe etmek için her zaman bir neden bulunduğu görüşüdür. Felsefede septik argümanlar dünya ile ilgili bilgiye erişmenin geleneksel yollarının güvenilmez olup, bize gerçekten var olanın bilgisini garanti etmediğini göstermeye çalışırlar. Aşağıdaki altbölümlerde geçen septik argümanlar Descartes'in *Mediations* [İlk Felsefe Üzerine Metafizik Düşünceler]'inin birincisine dayanmaktadır.

Yanılsama Argümanı

Yanılsama Argümanı (yani, duyuların yanılabilirliğinden hareket eden kanıt), duyuların güvenilirliğini sorgulayan ve dolayısıyla, sağduyu realizmini temelden yıkmakla tehdit eden septik bir argümandır. Bizler duyularımıza genellikle güveniriz, ama onların bizi yanılttığı zamanlar vardır. Söz gelimi, uzaktan bir dostu tanıyıp gibi olup, fakat yalnızca bütünüyle yabancı birine el sallama sıkıntısı verici deneyimini herhâlde çoğumuz yaşamışızdır. Düz bir sopa bir bölümüyle suya batırıldığı zaman, eğri görünür; eğer biraz önce çok tatlı bir şey yemişseniz, bir elma size pekâla acı gelebilir; belirli bir açıdan bakıldığında, yuvarlak madeni para oval görünebilir; demiryolunun rayları uzakta bir noktada birleşmeye yüz tutar; sıcak hava yolun hareket ediyor gibi görünmesine yol açabilir; aynı elbise loş ışıkta koyu kırmızı, ayışığında ise pembe görünebilir; ay ufukta aşağı indikçe daha büyük görünür. Bunlar ve benzeri duyu yanılsamaları duyuların her zaman bütünüyle güvenilir olmadıklarını gösterir: Dış dünyanın gerçekten de tam tamına görüldüğü gibi olması pek muhtemel gibi görünmemektedir.

Yanılsama argümanı, duyularımız bizi zaman zaman yanılttıkları için, belirli bir durumda o an bizi yanıltmamakta olduklarından asla emin olamayacağımızı söyler. Bu argüman, duyularımızın bize dünyanın bilgisini sağladığı gündelik inancımıza -sağduyu realizmine- meydan okuduğu için, septik bir argümandır.

Yanılsama Argümanının Eleştirisi

Kesinlik Dereceleri

Uzaktan veya olağandışı koşullarda gördüğüm nesnelere ilgili olarak yanılsama düşübilsem dahi, haklı ve makûl bir kuşku içine düşemeyeceğim birtakım gözlemler vardır. Söz gelimi, şu anda bir kitap yazarken masamda oturduğumdan, elimde bir dolmakalem ve de hemen önümde bir tomar kağıt bulunduğundan ciddi ciddi şüphe edemem. Aynı şekilde, örneğin Japonya yerine, İngiltere'de bulunduğumdan da ciddi olarak kuşku duyamam. Bazı tartışılmaz bilme durumları vardır, öyle ki biz

bilgi kavramını bunlar sayesinde ve yoluyla kazanırız. Biz başka inançlardan, salt bu bilgi örneklerinin oluşturduğu ardalana sahip olduğumuz için, şüphe edebiliyoruz. Bu tartışılmaz bilgi örneklerinin yokluğunda, şöyle ya da böyle bir bilgi kavramımız asla olmayacağı gibi, daha tartışmalı inançları kendisiyle karşılaştıracağımız veya karşılaştıracağımız hiçbir şeyimiz olmaz.

Bir septik, bu görüşe karşı, benim kesin bilgi örnekleri gibi görünen inançlarla ilgili olarak pekâla yanılabilirim işaret eder: Düşlerde, gerçekte yatağımın içinde ölü gibi uyurken, uyanık olarak yazı yazmakta olduğumu düşünmüş olabilirim. Dolayısıyla, yazı yazarken düş veya yazı yazdığım rüyasını görmediğimi nasıl olup da söyleyebilirim? Tokyo'da bir yerlerde, İngiltere'de uyanık olduğum düşünüyerek, mışıl mışıl uyumadığımı acaba söyleyebilir miyim? Bundan kesinlikle daha korkunç düşler gördüğüm olmuştur. Düş görme deneyiminde onu uyanık olma deneyiminden kesin sonuçlu olarak ayırabilecek bir şey var mıdır?

Düş Görüyor Olabilir Miyim?

Her Zaman Düş Görülemeyeceği

Bütün hayatımızın bir düşten ibaret olduğunu söylemek, doğrusu pek anlamlı olmaz. Hep düş görüyor olsaydım, o zaman bir düş kavramını hiç olmazdı: Uyanıklık kavramına sahip olmayacağım için, düş görmeyi kendisiyle karşılaştıracağım ve de karşılaştıracağım bir şeyden söz edilemezdi. Sahtesi yapılmış bir banknot düşüncesi, kendileriyle karşılaştırılacak hakikî banknotlar varolduğu zaman ancak, anlamlı olur; aynı şekilde, bir düş düşüncesi de, yalnızca onu uyanık hayat ile karşılaştırdığım zaman anlamlı olacaktır.

Bu, hiç kuşkusuz doğru olmakla birlikte, septiğin konumuna zarar vermez. Çünkü septiğin savunduğu şey, bütün hayatımızın pekâla bir düşten ibaret olabileceği değil, fakat daha ziyade belirli bir anda bizim fiilen düş görüyor olup olmadığımızı kesin olarak bilemeyeceğimizdir.

Düşlerin Farklı Olması

Şu satırları yazmakta olduğum düşünüyerek görebileceğim veya satırları yazarken, uyanık değil, fakat pekâla bir düş hâli içinde olabileceğim düşüncesine yönelik başka bir itiraz, düş deneyiminin uyanık hayatla ilgili deneyimlerden çok farklı olduğu ve bizim düş görüp görmediğimizi gerçekte deneyimimizin mahiyetini incelemek suretiyle söyleyebileceğimiz itirazdır. Düşler içerisinde uyanık hayatta fiilen imkânsız olan birçok olay bulunur; onlar genelde, bilinçli veya uyanık hâldeyken sahip olduğumuz deneyimler kadar canlı değildirler; düşler sisli ve müphem, kopuk kopuk, etkileyici, acayip, vb., olabilirler. Bunun yanında, septik argüman bütünüyle düşleri uyanık hayattan ayırd edebilme yeteneğimize dayanır: Bazen gerçekte uyumakta olduğum sırada, uyanık olduğum düşünüyerek gördüğümü başka nasıl bilebilirdim ki? Bu anı, yalnızca bir deneyimin fiilen uyanık olma deneyimi, diğerinin ise uyanık olma düşünüyerek görme deneyimi olduğunu söylemenin bir yoluna sahip bulunduğum takdirde anlamlı olabilir.

Bu karşılığın gücü önemli ölçüde bireyin düş deneyimine bağlıdır. Bir insanın düşleri uyanık hayattan şaşkıncı derecede farklı olabilir. Fakat pek çok insan en azından gündelik deneyimlerinden ayırd edilemez olan bazı düşlere sahip olur ve bazı insanların uyanık yaşamı deneyimlemesi, özellikle alkol ya da diğer uyuşturucuların etkisi altında bulunduğu zaman, düşe güçlü bir biçimde benzer olma niteliği kazanır. Yine -rüya gören kimse uyandı, yataktan kalktığı, giyindiği, kahvaltı ettiği, vb. düşünüyerek gördüğü zaman söz konusu olan- yanlış uyanma deneyimlerine de nispeten sık rastlanır. Bununla birlikte, bu gibi durumlarda düş gören kişi bu deneyimlerin uyanık hayatın mı yoksa düşünüyerek bir parçası olduğu sorusunu genellikle sormaz. "Şu an acaba düş mü görüyorum?" sorusu, çoğunlukla ilgili kişi fiilen uyanmış oluncaya kadar yerli yerinde bir soru olmaz.

"Acaba Düş mü Görüyorum?" Sorusunun Sorulamaması

Hiç olmazsa bir çağdaş filozof, Malcolm Norman (1911 - 1960), düş görme kavramının bir düş sırasında "Acaba düş mü görüyorum?" sorusunu sormayı mantıksal bakımdan imkânsız hâle getirdiğini savunmuştur. Bir soru sormak soruyu soran kişinin bilinçli olmasını gerektirir.

Fakat, Malcolm'a göre, düş gördüğüm sırada uykuda olduğum için, tanım gereği bilinçli değilimdir. Uykuda değilsem, düş görüyor olamam. Soruyu sorabiliyorsam eğer, uykuda ve dolayısıyla da düş görüyor olamam. Sadece soru sormakta olduğum düşünüyü görebilirim, ve bu da soruyu gerçekten sormakla aynı şey değildir.

Bununla birlikte, düş görmeyle ilgili araştırmalar birçok insanın uykusu sırasında farklı bilinç düzeylerinde olduklarını göstermiştir. İnsanlardan bazılarının düşleri, bizim berrak veya vazih dediğimiz türden düşlerdir. Berrak bir düş, rüya gören kişinin rüya gördüğünün farkında olduğu ve rüya görmeye devam ettiği bir düştür. İşte bu türden düşlerin varoluşu aynı anda hem düş görüyor ve hem de bilinçli olmanın imkânsız olduğu düşüncesini çürütür. Malcolm Norman'ın düştüğü yanlış, "düş görme"yi, o artık terimle genel olarak anlaşılan şey anlamına gelmeyecek şekilde yeniden tanımlamak olmuştur. Onun zorunlulukla bilinçli olmayan bir hâl olduğunu söylemek, çok yalın bir düş görüşü meydana getirir.

Sanrı

Düş görmemekte olsam da, bu kez sanrı içinde veya vehimlere düşmüş olmamdan söz edilebilir. Birileri, gerçekte hiçbir şekilde orada olmayan şeyleri görür gibi görüneyim diye, kahvemini içine sanrı uyandıran veya zihni bulandıran bir uyuşturucu atmış olabilir. Belki, elimde kalem gerçekte de bulunmamaktadır; güneşli bir günde pencerenin önünde gerçekte de oturuyor değilimdir. Kahvemini içine hiç kimse halüsinojen bir madde atmamış olsa da, bu kez sanrılar görmeye başlayacak kadar ağır bir alkolizm içine düşmüş olmamdan söz edilebilir. Bu, imkân dahilinde olabilmekle birlikte, hayatımı böyle veya bu durumda bu kadar kolay sürdürebilmem en yüksek derecede ihtimal dışıdır. Üzerinde oturmakta olduğum koltuk hayalî bir koltuk ise, o benim ağırlığımı nasıl taşır? Buna verilecek bir karşılık benim herşeyden önce daha baştan bir oturma sanrısı içine düşmüş olduğuma işaret eder; gerçekte de biraz önce halüsinojenik bir uyuşturucu almış veya dolu bir Pernod şişesini boşaltmış olarak taş zemin üzerinde boylu boyunca uzanmış yatarken, kendimi çok rahat bir koltuğa yerleşmekte gibi düşünebilirim.

Bir Kavanoz İçindeki Beyin mi?

Dış dünya ve benim dış dünya ile olan ilişkim bağlamında bu türden bir kuşkuculuğun en aşırı versiyonu, benim hiçbir şekilde bir bedene sahip olmadığımı tahayyül etmekten oluşur. Ben kimyasal maddelerle dolu bir kavanozda yüzen bir beyinden ibaretim. Kötü ve cin fikirli bir bilim adamı beyinimi, bende duymasal deneyim yanılmasına yol açacak şekilde bağlamıştır. Başka bir deyişle, bilim adamı bir tür deneyim makinası yaratmıştır. Ben, bizzat kendim söz konusu olduğum sürece, kalkıp, bir gazete satın almak üzere, gazete bayiiine gidebilirim. Bununla birlikte, ben bütün bunları yaptığım zaman, gerçekte olup biten herşey, bilim adamının beynimdeki belirli birtakım sınırları bende bunları yapma sanrısı yaratacak şekilde uyarmasından ibarettir. Beş duyu yoluyla oluşmakta olduğunu düşündüğüm bütün deneyimler gerçekte bu kötü niyetli bilim adamının benim cisimleşmemiş beyinimi uyarmasının bir sonucudur. Bilim adamı bu deneyim makinasıyla benim gerçek hayatta sahip olabildiğim duymasal deneyimlere sahip olmamı sağlar. Beynimdeki sınırların kompleks bir biçimde uyarılması suretiyle, bilim adamı bende televizyon seyrettiğim, maraton koşmakta olduğum, bir kitap yazdığım, pasta yemekte olduğum veya yapabildiğim başka herhangi bir şeyi yapmakta olduğum yanılması yaratabilir. Bu durum ilk bakışta görüldüğü kadar uzak bir ihtimal değildir: Bilim adamları deneyimin, "edimsel gerçeklik" makineleri olarak bilinen, bilgisayar uyaralarıyla ilgili olarak deneyler zaten yapmaktadırlar.

Kötü ve cin fikirli bilim adamı öyküsü filozofların düşünce deneyi adını verdikleri deney türünün bir örneğidir. Bu, kavramlarımızın ve gündelik kabullerimizin belirli özelliklerini açıklıkla görmemizi sağlamak amacıyla tasarılan düşünce deneyi bir durumdur. Bir düşünce deneyinde, tıpkı bilimsel deneyde olduğu gibi filozof, hayli karmaşık ayrıntıları bir tarafa bırakarak ve olup bitenleri kontrol altında tutmak suretiyle incelenen kavramla ilgili birtakım keşiflerde bulunur. Bizim örneğimizde düşünce deneyi, deneyimizin nedenleriyle ilgili olarak yaptığımız bazı kabulleri gözler önüne sermek amacıyla tasarlanmıştır. Acaba deneyimimde, bu düşünce deneyinin gerçekliğinin doğru bir resmini vermediğini, benim yalnızca bilim adamının laboratuvarının bir köşesine atılmış bir kavanoz içindeki bir beyin olmadığımı gösterebilecek bir şeyler var mıdır?

Bellek ve Mantık

Benim tam tamına bir kavanoz içindeki bir beyin olabileceğim düşüncesi kuşkuculuğun aşırı bir türü gibi görünebilmekle birlikte, şüphenin süzgecinden geçirilmeye muhtaç başka kabuller gerçekten de halâ vardır. Şimdiye kadar tartışmış olduğumuz argümanlar, belleğin az ya da çok güvenilir olduğunu varsayar. Geçmişte duyularımızın güvenilir olmaduklarını anımsadığımız zaman, belleğimize dayanan bu anıların salt imgelememizin eseri veya hüsnükuruntu olmayıp, gerçekten de birer anı olduklarını kabul ederiz. Ve birtakım sözcükleri kullanan her argüman bizim kullanılan sözcüklerin anlamlarını doğru anladığımızı varsayar. Ama yine de bellek, tıpkı duyularımızın tanıklığı gibi, dikkate değer ölçüde güvenilir değildir. Aynen bütün deneyimlerimin benim pekâla bir kavanoz içindeki, kötü ve cin fikirli bir bilim adamı tarafından istenildiği gibi uyarılıp manipüle edilen bir beyin olabileceğim görüşüyle bağdaşabilmesi gibi, bellek de, Bertrand Russell (1872 - 1970)'ın işaret ettiği üzere, içindeki bütünüyle gerçekdışı bir geçmişi anımsayan herkesin sıfır kilometre belleklere sahip olduğu bir dünyanın beş dakika önce varlığa gelmiş olabileceği görüşüyle bağdaşır.

Bununla birlikte, belleğin güvenilirliğini ciddi olarak sorgulamaya başladığımız takdirde, o zaman her tür iletişimi imkânsız hâle getiririz: Sözcüklerimizin anlamlarıyla ilgili anılarımızın genelde güvenilir olduklarını varsayamıyorsak, o zaman kuşkuculuğu tartışabilmemizin dahi bir yolu olmaz. Aynı şekilde, daha bir kavanoz içindeki beyini istediği gibi uyarıp manipüle eden kötü niyetli bilim adamıyla ilgili düşünce deneyinin de, sözcüklerin onun gelmelerini istediği anlama geldiğine bizi inandırmak şahsımıza eziyet eden kişinin muhtemelen gücü dahilinde olduğu için, belleğin güvenilirliği ile ilgili şüpheliği gündeme getirdiği savunulabilir.

Septiklerin seyrek olarak kuşkuyla karşıladıkları ikinci bir kabul türü, mantığın güvenilirliği ile ilgilidir. Çünkü septikler mantığın gerçekten de güvenilir olup olmadığını sorguladıklarında, bu onların konumunu da temelden sarsar. Septikler mantığa dayanan argümanlar kullananlar: Onların amaçları kendi kendileriyle çelişmek değildir. Ancak onlar hiçbir şeyin kuşkudan bağımsız olmadığını kanıtlayacak mantıksal argümanlar kullandıklarında, bu kendilerinin mantıksal argümanlarının da geçerli olmayabilecekleri anlamına gelir. Dolayısıyla, septikler,

şöyle ya da böyle argümanlar kullandıklarında tutarlı olacaklarsa eğer, kendisinin kesinlikten yoksun olduğunu söyleyecekleri bir şeye bütün güçleriyle dayanır görünürler.

Bu itirazlar bununla birlikte, Yanılsama Argümanına cevap olmak-tan uzaktırlar. Onlar sadece kuşkuculuğun sınırları olduğunu önerirler; zira en aşırı septiğin bile bulunmak zorunda olduğu birtakım kabuller vardır.

Düşünüyorum, O hâlde Varım

Hâl böyleyse eğer, emin olabileceğim hiçbir şey yok mudur? Bu septik soruya düşünce tarihinin bildiği en ünlü ve önemli cevap Descartes tarafından verilmiştir. O bütün deneyimim beni ölçüp biçerek aldatan birinin veya bir şeyin –o cin fikirli kötü bir bilim adamı yerine, kötü cin düşüncesini kullanmıştı– eseri olabilse dahi, aldatılmış olmam olgusunun bizatihi kendisinin bana kesin bir şeyi gösterdiğini savunmuştur. Varolmasaydım eğer, aldatanın aldatacağı hiçbir şey bulunmayacağı için, o benim var olduğunu gösterir. Bu argüman, “Düşünüyorum, o hâlde varım” anlamına gelen Latince “*Cogito, ergo sum*”dan hareketle çoğunluk *Cogito* argümanı diye bilinir.

Cogito'nun Eleştirisi

Bazı insanlar *Cogito* argümanını ikna edici bulmuşlardır. Bununla birlikte, onun sonuçları olağanüstü sınırlıdır. Düşünmekte olmamın varolduğumu kanıtladığı olgusunu kabul etsek bile, o benim, düşünen bir şey olmak dışında, ne olduğum hakkında hiçbir şey söylemez.

Gerçekte, aralarında A. J. Ayer'ın da bulunduğu bazı filozoflar, bunun dahi çok ileri gittiğini öne sürmüşlerdir. Buna göre, Descartes “Düşünüyorum” ifadesini kullanmakla yanlışa düşmüştür: Onun genel septik yaklaşımıyla tutarlı kalmış olması durumunda, “düşünceler vardır” demiş olması gerekirdi. O, düşünceler varsa eğer, o zaman düşünen

birinin de olması gerektiği kabulünde bulundu. Ama bu da kuşkuya açıktır. Belki düşünceler düşünenlerden bağımsız olarak varolabilirler. Her düşüncenin bir düşünene muhtaç olduğuna bizi inanmaya sevkeden şey, belki de yalnızca dilimizin yapı kazanma tarzından başka hiçbir şey değildir. Dolayısıyla, "düşünüyorum"daki benin, tıpkı "yağmur yağıyor" önermesinde olduğu gibi, tözsel herhangi bir şeye gönderimde bulunması gerekmez.

Temsilî/Tasarımsal Realizm

Sağduyu realizminin konumunu tartışmaya başladığımız noktadan itibaren epeyce bir yol almış bulunuyoruz. Duyularla ve düş görüyor olup olamayacağımız sorusuyla ilgili septik argümanları incelerken, bu türden felsefi şüphenin kapsamı ve sınırlarının ne olduğunu gördük. Bu süreç içinde sağduyu realizminin kimi sınırlılıklarını da keşfettik. Özellikle Yanılsama Argümanı duyuların bize dış dünyanın doğasıyla ilgili olarak hemen her zaman doğru malûmat verdiği kabulünün makûl ya da elle tutulur olmadığını gösterdi. Duyularımızın bizi çok kolaylıkla yanıltabilmeleri olgusu, nesnelerin gerçekten de göründükleri gibi oldukları görüşüne beslediğimiz güveni ortadan kaldırmak için fazlasıyla yeterli olmalıdır.

Temsilî/tasarımsal realizm sağduyu realizminin belli bir değişime uğramış bir versiyonudur. O bütün algıların dış dünyanın içsel temsillerinin/tasarımlarının ayırında olmanın bir sonucu olduğunu ima ettiği için, temsili diye nitelenir. Buna göre, bir martı gördüğüm zaman, onu sağduyu realizminin telkin ettiği şekilde, dolaylı olarak görüyorum değilimdir. Kuşla dolaylı olarak bir duyusal temasım söz konusu olmaz. Ayırında olduğum şey, martının, içsel bir resme benzer bir şey olarak, zihinsel bir tasarımı veya temsildir. Görsel deneyimim, ona her ne kadar martı tarafından neden olunmuş olsa da, doğrudan doğruya martıya ilişkin bir deneyim değil, fakat bunun yerine martının duyularınca üretilen temsil veya tasarımıyla ilgili bir deneyimdir.

Temsilî/tasarımsal realizm Yanılsama Argümanı tarafından ortaya konan itirazlara bir cevap sağlar. Renk örneğini ele alalım. Aynı elbise farklı ışıklar altında görüldüğü zaman oldukça farklı görünebilir: O